

Akif İmanlı,
Filologiya elmlər doktoru, professor AYB-nin üzvü

AZƏRBAYCANI SÖZÜN QÜDRƏTİYLƏ VƏSF EDƏN ŞAİR

Ötən ilin sonlarında xoş bir təsadüf-dən əslən Azərbaycanın gözəl, dilbər bölgəsi Masallıdan olan Rəsulovlar ailəsi ilə tanış oldum və bu tanışlıq dərin məmnunluq duyğuları ilə mənim yaddaşımda əks olundu. Ailənin başçısı Nizami Rəsulov çayçılıq texnologiyası üzrə mühəndis, xanımı isə pedaqoq, həm də şairidr. Bu yazı əlbəttə, xanım Rəsulova Təbrizə Hüseyn qızı haqqındadır. Təbrizə xanım 1960-cı ildə Azərbaycan Respublikası Astara rayonunun Siyəkaran kəndində anadan olmuşdur. 1986-cı ildə Azərbaycan Dövlət Xarici Dillər İnstitutunun ingilis-fransız dili fakültəsini uğurla bitirdikdən sonra Astara rayonunun Həmoşan və Törədi kəndlərində pedaqoji fəaliyyətə başlamışdır. 1986-cı ildə qabiliyyəti və ictimai fəaliyyəti nəzərə alınaraq Astara Rayon Komsomol Komitəsinin katibi vəzifəsinə təyin edilmişdir. 1992-ci il də daxil olmaqla həmin məsul işin öhdəsindən şərəflə gəlmişdir. Təbrizə xanım sonra yenidən pedaqoji fəaliyyətə qayıtmış, Kijəbə qəsəbə tam orta məktəbində müəllimlik fəaliyyətini davam etdirmişdir. T.Rəsulovanın yüksək müəllimlik və ən ümdəsi idarəçilik qabiliyyətini duyan Astara Təhsil İdarəsinin rəhbərliyi 2006-cı ildə onu işlədiyi məktəbə direktor təyin etmişdir. Artıq iyirmi ildir ki, həmin vəzifədə çalışır. Onu ictimai fəallığına görə eyni zamanda yaşadığı qəsəbənin bələdiyyə üzvü seçmişlər.

Təbrizə xanım həm də şair kimi tanınır. Onun "Sevgimin ünvanı" adlı ilk kitabı 2013-cü ildə nəşr edilib. "Bizi bağışla, Allahım" və "Bəlkə də dünyanı səhv qurmuşuq biz..." kitabları isə 2016-cı ildə işıq üzü görüb.

Təbrizə xanım Pünhan təxəllüsü ilə şeirlər yazır. Nə üçün Pünhan? Bu suala "Bəlkə də dünyanı səhv qurmuşuq biz..." kitabına "Sadə, səmimi, təbii..." başlıqlı önsöz yazmış görkəmli tənqidçi, filologiya elmləri doktoru, professor Vəqif Yusifli belə aydınlıq getirir: "Təbrizə xanımın təxəllüsü Pünhandır. Mən deyə bilmərəm niyə bu təxəllüsü özünə seçib? Şeirlərini oxuyandan sonra gördüm ki, bu şeirlərdə gizlin, pünhan bir nöqtə yoxdur. Bəlkə ona görə seçib ki, ürəyinin gizlinlərini şeir dili ilə ifadə etsin". Pünhan təxəllüsünə Təbrizə xanımın hər iki kitabının redaktoru və naşiri Musa Ələkbərli də münasibət bildirmişdir. M.Ələkbərli "Bizi bağışla, Allahım" kitabına "Dərdin fəvqündə dayanan şair" başlıqlı önsözdə qeyd edir: "İllərlə yazdığı şeirləri gizlətdiyindən "Pünhan" ləqəbini götürən Təbrizə xanım ancaq xeyirxah bir adamının - yazıçı- publisist Xudavərdi Cavadovun təkidli və köməkliyi ilə öz ilk kitabını şeirsevərlərə ünvanlaya bilmişdir".

Yeri gəlmişkən xatırladım ki, aşiq və aşiq Molla Cümə da (Cuma Saleh oğlu Orucov) şeirlərini sevgilisi "İsmi Pünhan" a ünvanlamışdır. "İsmi Pünhan"ın əsil adı Mürəstə olmuşdur. Şəkinin Göynük kəndində yaşamış, gənc yaşlarında vəfat etmişdir.

Təbrizə Pünhanın şeirləri ilə tanış olduğca adamın gözü qarşısında böyük bir ümman, əhatəli bir aləm canlanır. Burada nələr yoxdur? Hər şeydən öncə, şeirlərdə doğma, gözəl vətənimiz Azərbaycan var. Azərbaycan əzəmətli varlığı ilə şeirlərə hopub, şair qəlbinin hərarəti ilə, böyük sevgi və məhəbbətlə vəsf olunub:

**Günəş gözlü Azərbaycan,
Gül nəfəsli bir diyarsan.
Səndən ötrü can verərəm,
Çünki buna sən dəyərsən.**

Təbrizə xanım şeirləri ilə xalq ruhunu özündə əks etdirməklə yanaşı, insanın mənəvi zənginliyini də önə çəkir. Onun

şeirlərində insan taleyinə münasibət dövrün ictimai mühiti ilə əlaqəli şəkildə verilir ki, bu da şeirlərinin sosial-fəlsəfi mahiyyətini dolğunlaşdırır. Şeirlərdə ictimai mühitdə baş verən ümid və ümitsizlik, ağrı, kədər, sevinc və fərəh kimi duyğusal düşüncələr də müəllif diqqətindən kənarda qalmamışdır. Təbrizə Pünhanın şeirlərində şair kədəri ümitsizliyin kədəri, şair etirazı sosial mühitdəki ədalətsizliyin kədəridir. Bu kədər vətən qarşısında ki vətəndaş borcunu yerinə yetirmək istəməyinin, nankorun kədəridir... Bir sözlə, bu kədər, belə sıxıntı ictimai-fəlsəfi mahiyyətlidir. Şairin bir kədəri, bir dərdi də eyni millətin, qan qardaşlarının ayrılığıdır:

**Tale bir milləti çəkdi sınağa,
Qardaşı qardaşdan saldı uzağa.
Yaxına getməyə vardır qadağa,
Qalmışam yox ilə var arasında.**

Vətənə bağlılıq, cəsarət, mərdanəlik əlbəttə, soydan, qandan gəlir və belə olmasa vətənpərvərlik anlayışı söz olaraq qalar. Vətən isə hər bir insan üçün doğulduğu evin astanasından başlayır və mənsub olduğu, vətəndaşı olduğu dövlətin ərazisini bütövlükdə əhatə edir. Bu vətən bütün vətəndaşlarımız üçün Azərbaycandır. Bu fikirlər şair Təbrizə Pünhanın şeirlərini oxuduqca aydın görünür. Milli kimliyindən asılı olmayaraq öz övladlarına - vətəndaşlarına qucaq açan Azərbaycan hamımızın əziz vətənidir. Odur ki, şair Azərbaycana vəsf etməkdən doymur:

**Götürün çiynimdən bu ağırlığı,
Məndə qaldırmağa bir qüvvə varmı?
Tutub əllərində döyüş bayrağı,
Onu vəsf etməyə gücüm çatarmı?**

**...Bu böyük, bu ülvi Azərbaycanı,
Sözün qüdrətiylə vəsf etməliyəm.
Məndə cəsarət, o hünər varmı?
Gör hansı yolları mən getməliyəm.**

Təbrizə xanımın şeirlərini oxuduqca Böyük Mövlananın - dahi Cəlaləddin Ruminin bu fikrini xatırlamalı oluruq: "Gözəl düşünən gözəl görər". Təbrizə xanım Pünhanın şeirləri məhz gözəl düşüncənin, hər şeydə gözəllik axtaran, gözəlliyə vurğun, kövrək qəlbli bir şairin ürək sözləri kimi təzahür edir. Heç də təsadüfi deyil ki, Təbrizə Pünhan "Bəlkə də dünyanı səhv qurmuşuq biz..." kitabında bir bölməni "Dünyanı gözəllik xilas edəcək..." başlığı altında təqdim etmişdir. Əlbəttə, gözəllik ən yüksək ülvi məziyyətli hadisələri səciyyələndirən estetik kateqoriyadır. Mütəfəkkirlər gözəlliyi əxlaqi xeyirxahlığın simvolu adlandırmışlar. Gözəlliyin ən yüksək təcəssümü ahəngdar və hərtərəfli inkişaf etmiş insan olmalıdır ki, dünyanı xilas edə bilsin. Ona görə də qədim yunan filosoflarından üzü bəri gələn "Dünyanı gözəllik xilas edəcək" fikri bir çox yaradıcı ədibdə, o baxımdan F.M.Dostoyevskidə daha qabarıq şəkildə görünür. Bu fikrə əlavələr də olmuşdur. Fransız yazıçısı Antuan de Sent-Ekzüperi dünyanı səmiyyətin qurtaracağına ümid edirdi: "Dünyanı səmimiyyət xilas edəcəkdir".

Gözəllik bir estetik anlayış kimi mədəniyyət (kültür) kateqoriyasına daxildir. Səhv etməməyə, Mədəniyyət terminini ilk dəfə 1767-ci ildə Şotlandiya filosofu A.Fergünson işlətməmişdir. Alimlərin hesablamalarına görə mədəniyyətin 259 tərəfi vardır. Bu o deməkdir ki, insan və onu əhatə edən cəmiyyət 259 cəhətdən mədəniləşə bilsə, müharibələrə, dağıntılara hər cür neqativ hallara rast gəlinməz, mədəni bir mühit formalaşır.

Böyük Mustafa Kamal Atatürk də mədəniyyətə yüksək qiymət verərək deyirdi: "Ey millət, bilin ki, Türkiyə Cümhuriyyəti şeyxlər, dərvişlər, müridlər və məczublar

(dəli, divanə) məmləkəti ola bilməz. Ən doğru, ən həqiqi təriqət mədəniyyət təriqətidir".

Təəssüf ki, hər şeyin kalı yetişir, insanın isə kalı yetişmir. Ona görə də gözəllik, səmimiyyət, mədəniyyət kimi ifadələr insanın xoş arzusu olaraq qalır. Əlbəttə, təbiət və ictimai həyat hadisələri gözəllikdən xali deyildir.

İnsanın yaradıcı əməyi də gözəllik xassəsinə malikdir. İnsan fəaliyyətində gözəllik məqsəduyğunluq və kamilliyin təzahürü kimi həmişə özünü göstərir. Təbiət və insana məxsus gözəlliyi əks etdirmək bədii ədəbiyyatın mühüm estetik xüsusiyyətidir. Böyük rus yazıçısı A.P.Çexov yazırdı: "İnsanın hər şeyi gözəl olmalıdır, üzü də, paltar da, qəlbi də, fikri də".

Bir sözlə, gözəllik insanları mənəvi cəhətdən zənginləşdirir. Gözəllik insanları müdrikləşdirir, kamilləşdirir, həyata və qəhrəmanlığa səsləyir. Dünyanı gözəllik xilas edəcəkdir, - deyənlər haqlıdirlər" (Əli Səleddin).

Şairlər gözəlliyi duymaqda, onu qiymətləndirməkdə bizə, yeni oxuculara kömək edirlər; hətta sevməkdə də. Yəni də Cəlaləddin Ruminin sözü yada düşür: "Sevilən kimsə, nəse gözəldir". Vətən sevilidiyinə görə gözəldir.

Alimlərimizdən rəhmətlik Məsud Əlioğlu'nun da gözəllik haqqında qiymətli fikri vardır. Nəzərdən keçirək: "Ürək yandığı, beyin qandığı, insan inandığı, eşq canlandığı anda gözəldir".

Təbrizə Pünhanın "Sərhəd" adlı bir şeiri var. Şair həmin şeirdə yazır:

**Dövlətdə, qonşuda, insanda sərhəd,
Görəsən haraya qədərdir bu hədd?**

Bu misralar mənə Əmir Teymirlə bağlı bir əhvalatı xatırlatdı: Əmir Teymur öz ordusunu düşmən üzərinə apararkən ölkəsinin sərhədlərinin bir yerində qoşunu saxlayır. Hər bir əsgərə bir daş götürüb onun göstərdiyi yere qoymağa əmr edir. Beləliklə, həmin daşlardan böyük bir təpə əmələ gəlir. Qoşun geri dönrəkən də orada dayanır və Əmir Teymur yeni bir əmr verir ki, hər kəs öz daşını götürsün. Bu zaman yerdə ancaq şəhid əsgərlərin daşı qalır. Əmir Teymur şəhid daşlarını qucaqlayaraq hönkür-hönkür ağlayır, sonra üzünü əsgərlərinə tutaraq deyir: "Bura yurdu ən müqəddəs yeri-şəhidlərimizdən vətən daşları qalan quşədir. Buradan içəri düşməni keçməməlidir".

Şair Təbrizə Pünhan da şəhidlərə şeirlər həsr edib. Aprel döyüşlərində şəhid olmuş, Milli Ordumuzun giziri Astara rayonunun Əzərüd kənd sakini Pəncəli Teymurova "Aslan Pəncəli" adlı şeir ithaf etmişdir. On bir bəndlik şeir yüksək vətənpərvərlik eşqi ilə yazılmışdır. Şair şəhidlərimizi Vətənin ən qeyrətli oğulları adlandırır:

**Vətənə qeyrtəli oğul gərəkdir,
Torpaq vətən olmaz, şəhid olmasa.
Demirəm öz oğlum dünyada təkdir,
Şərəflə ölübsə, batmaram yasa.**

Xalqın milli şüurunun formalaşmasını şərtləndirən ən mühüm amillərdən biri ədəbi nümunələrdir. Bədii ədəbiyyatın tərbiyəvi əhəmiyyətini danmaq olmaz. Böyük rus tənqidçisi V.Q.Belinski bu barədə deyirdi ki: "Ədəbiyyat və tərbiyə - bu iki məfhumu günəş və işıq, həyat və fəaliyyət məfhumları kimi bir-birindən ayrı təsəvvür etmək mümkün deyildir". Bu mənada Təbrizə Pünhanın şeirləri tərbiyəvi mahiyyəti ilə bədii ədəbiyyatın tələblərini müəyyən mənada ödəyir.

Sözümün sonunda şair Təbrizə Pünhana möhkəm cansağlığı, yeni-yeni yaradıcılıq nailiyyətləri diləyirəm.

